

HELBREDELSEN

Fig. 1. Still fra Hannah Elbke og Natalia Anna Ciepels dokumentarfilm *Helbredelsen* (2021)

Hvad vil det sige at handle i fællesskab, når betingelserne for fælles handling er tilintetgjort eller falder bort? Sådan et dødvande kan blive den paradoksale betingelse for en form for social solidaritet, der både er sorgfuld og glædelig, en samling opført af kroppe under tvang eller i tvangens navn, mens forsamlingen selv bliver udtryk for vedholdenhed og modstand. (Butler 25)

I farvede røgskyer, bag masker lavet af børnetegninger, med planteindfarvede, håndbroderede bannere uden paroler, blandt rituelle handlinger, ringe af sukker på jorden, performances, musikere og journalister bevægede cirka 500 beboere sig den 29. november 2020 rundt om det almene boligområde AKB Lundtoftegade i paradeformation. Boligblokkene i AKB Lundtoftegade var også klædt ud – to gavle var dækket af meterhøje kollagelignende bannere.

En forviklet og kollektiv tilblivelsesproces gik forud for paraden, og en fjernhealing og en række dokumentationer fulgte efter – alt sammen under titlen "Helbredelsen." Med "Helbredelsen" kulminerede en alternativ protestform, der havde ulmet længe og parallelt med de politiske kampe, der under initiativet Almen Modstand har eksisteret siden 2018. Her blev lovforslaget *Ét Danmark uden parallelsamfund – ingen ghettoer i 2030* – anført af tidligere statsminister Lars Løkke Rasmussens parole om at "lukke hullerne i danmarkskortet" (Hassani og Nassri) – til lov.¹ "Ghettoloven" er blevet fordømt af

1 I Transport- og Boligministeriets "Redegørelse om Parallelsamfund" (2020), der samler op på de love, der blev til i forlængelse af lovforslaget *Ét Danmark uden parallelsamfund – ingen ghettoer i 2030* (2018), og på de varierende "ghettokriterier" fra perioden 2010-2020, sondres der mellem "udsatte boligområder", "ghettoområder" og "hårde ghettoområder" (Transport- og Boligministeriet 13). Områderne består af almene boligområder med minimum 1.000 beboere (Regeringen 11). "Udsatte boligområder" opfylder to ud af fire "ghettokriterier vedr. arbejdsmarkedstilknytning, kriminalitet, uddannelse og indkomst" (Transport- og Boligministeriet 13) og diskriminerer på baggrund af klasse. Et "ghettoområde" er et "udsat boligområde", hvor andelen af såkaldte "ikke-vestlige indvandrere og efterkommere overstiger 50 pct" (13). Således er etnicitet en afgørende faktor og loven eksplicit racistisk. Listen over "hårde ghettoområder" består af boligområder, der har været på listen over "ghettoområder" i fire år. At være på listen over "hårde ghettoområder" medfører krav om at nedbringe andelen af almene familieboliger med 60 %, hvilket kan ske gennem nedrivning, fortætning (opførelse af private lejligheder) eller frasalg, og de "hårde ghettoområder" sanktioneres med bl.a. skærpede strafzoner (50-51) og "obligatoriske læringstilbud til 1-årige børn" (48). "Ghettoloven" virker altså

både Amnesty International, Institut for Menneskerettigheder og FN's komité for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder (CESCR), men er – med undtagelse af dens retorik – ikke blevet revideret på baggrund af kritikken.²

Den 29. november 2020 var en skæbnedag for beboerne i AKB Lundtoftegade. Selvom man siden 2018 med alle politiske midler havde kæmpet mod ghettoloven, forventede man at ende på listen over ”hårde ghettoområder”, som hvert år offentliggøres den 1. december. Den politiske kamp havde ikke båret frugt, og man forventede, at skærpede strafzoner, obligatoriske læringstilbud til børn, nedrivninger og tvangsflytninger ville blive gjort til virkelighed (se note 1).

”Helbredelsen” var et sidste forsøg på at ændre de politiske vilkår: Man bragte en flerhed af elementer sammen – både politiske, æstetiske og spirituelle – for at helbrede – eller afskaffe! – ”ghettoloven” på den yderste dag. ”Vi har ryggen mod muren, så vi leder efter et alternativt blik på den virkelighed, vi står i” udtalte en af aktivisterne bag ”Helbredelsen” (Steiwer).

Dagen efter – ved offentliggørelsen af ”ghettolisterne” den 1. december – var antallet af boligområder på ”ghettolisten” reduceret fra 28 til 15. AKB Lundtoftegade var ikke længere på listen og undslap skærpede strafzoner, obligatoriske læringstilbud til børn, nedrivninger og tvangsflytninger. ”Helbredelsen” virkede!³ Men kun for en tid. I dag er status quo stort set genoprettet.⁴ Dertil er kriterierne for, hvordan de almene boligområder

gennem direkte tvangsrelationer. Når jeg refererer til ”ghettoloven”, refererer jeg til ovenstående indsats og altså både til en tidligere VLAK-regering, den tidligere S-regering og den nuværende regerings politik.

- 2 Selvom den tidligere S-regering i ”Lov om ændring af lov om almene boliger m.v., lov om leje af almene boliger og lov om kommunal anvisningsret” (2021) ændrede retorik og således bevægede sig fra ”ghettoområde” til ”parallelsamfund” og fra ”hårdt ghettoområde” til ”omdannelsesområde” (Indenrigs- og Boligministeriet § 1, stk. 1), står loven stadig ved magt, og ”ghetto”-begrebet er sedimenteret og bruges stadig af medier og politikere.
- 3 Ifølge den tidligere S-regering forsvandt AKB Lundtoftegade fra ”ghettolisten”, fordi andelen af beboere i alderen 30-59 år, der alene har en grundskoleuddannelse, ikke længere oversteg 50 %.
- 4 I løbet af 2022 er der bl.a. blevet revet lejligheder ned i Bøgeparken i Vollsmose og i Gellerup i Aarhus. Beboerhuset i Mjølnerparken på Nørrebro er ligeledes blevet

placeres på listerne, endnu en gang blevet ændret, og Lundtoftegade har siden den 1. december 2021 optrådt på listen over såkaldte "forebyggelsesområder".⁵

PREKARITET

Judith Butlers *På vej mod en performativ forsamlings teori* (2020) er en teori-i-vorden om kropsliggjort og plural performativitet, og afsættet er aktuelt: den fornyede interesse for offentlige forsamlinger, som har præget både teoretikere og aktivister, siden protesterne på Tahrir Pladsen i 2011 affødte en strøm af protester verden over (Butler 3).⁶

Med blik for protesternes bredde – i både tid og geografi⁷ – beskæftiger Butler sig med prekaritet som et særligt karakteristikon for protesterne.⁸ Prekaritet er *ulige* socialt og politisk påførte forhold af usikkerhed (ibid. 35). Når Butler beskriver prekaritetsvilkår, beskriver hun også vilkårene for de beboere, som er underlagt "ghettoloven". Politisk er beboerne – alene på baggrund af lovenes diskriminerende kriterier – underlagt tvangsrelationer (se note 1). Socialt og politisk konfigureres beboerne som fremmede og "som en trussel mod den danske sammenhængskraft" (Hassani og Nassri) – en konfigurerings, som ikke begrænser sig til boligpolitikken.⁹

revet ned under store protester.

- 5 Et "forebyggelsesområde" er et boligområde, hvor "andelen af indvandrere og efterkommere fra ikkevestlige lande overstiger 30 pct." og som i øvrigt opfylder to ud af fire kriterier om arbejdsmarkedstilknytning, kriminalitet, uddannelsesniveau og gennemsnitsindkomst (Indenrigs- og Boligministeriet § 61 b).
- 6 Butler beskæftiger sig i *På vej mod en performativ forsamlings teori* særligt med Det Arabiske Forår, Occupy-bevægelsen og antiprekaritetsdemonstrationer (8).
- 7 En bredde, der selvfølgelig kun er blevet større, otte år efter *Notes Toward a Performative Theory of Assembly* udkom i 2015.
- 8 "Prekaritet [precaricity]" forstås som "den differentielle fordeling af prekærhed [precariousness]" (Butler 35). Prekaritet og prekærhed har tidligere været oversat til dansk som henholdsvis 'usikrethed' og 'usikkerhed' (Terletskaia XI).
- 9 Se Mons Bissenbakker og Michael Nebelings "En følelsernes grammatik og politik" (2020) for en læsning af "ghettoloven" som et dansk eksempel på den måde, hvorpå den etnisk og racialiserede Anden tager form, med afsæt i Sarah Ahmeds begrebsapparat.

I Butlers forståelse er antiprekaritetsdemonstrationerne flygtige:

Sammenkomster [som f.eks. antiprekaritetsdemonstrationer] er nødvendigvis flygtige, og denne flygtighed er kædet sammen med deres kritiske funktion. Man kunne sige, 'nå, men de varer ikke ved', og synke ned i en fornemmelse af forgæveshed; men denne fornemmelse af tab er modsagt af forventningen om, hvad der måtte komme: 'de kunne opstå når som helst!' (Butler 22)

I nærværende artikel forfølger jeg Butlers optimisme som en art modvægt til det mismod, der unægteligt vil melde sig i en forgæves politisk kamp. Mismodet oplevede jeg, da jeg – knap et år efter "Helbredelsen" – deltog i et panel, der i forbindelse med en filmvisning på Copenhagen Architecture Festival skulle diskutere "Helbredelsen" og Hannah Elbke og Natalia Anna Ciepels dokumentarfilm af samme navn. Til stede ved filmvisningen var bl.a. mange af kræfterne bag "Helbredelsen". Diskussionen, vi havde, var præget af, at regeringens boligpolitik allerede på det tidspunkt fortsatte uden nåde, og en fornemmelse af, at "Helbredelsen" hørte fortiden til.

Min anderledes, optimistiske læsning er privilegeret og begrænset af, at mit hjem ikke er i fare for at blive revet ned, og at jeg ikke er udrændt efter at have brugt hundredvis af timer på politisk kamp mod "ghettoloven".

Nærværende artikel diskuterer, hvordan "Helbredelsen" under voldsomme prekaritetsvilkår forenede kunstneriske, spirituelle og æstetiske elementer den 29. november 2020, og med hvilken effekt. Videre undersøger artiklen, hvordan "Helbredelsen"s æstetiske og spirituelle elementer både rækker frem og tilbage i tiden, hvorved Butlers tese om antiprekaritetsdemonstrationernes flygtighed udfordres. Artiklen skriver altså "Helbredelsen" ind og ud af Butlers forståelse af antiprekaritetsdemonstrationerne, som "Helbredelsen" og Almen Modstand har mange fællestræk med: den løse og lederløse organisering, det uforudsigelige udtryk, pludseligheden, maskeringerne osv. Men "Helbredelsen" var ikke en pladsbesættelse og bestod ikke af en mangfoldighed af politiske projekter, som Occupy-bevægelsen f.eks. gjorde det, da den i 2011 besatte Zuccotti Park tæt på Wall Street og bragte et hav af politiske agendaer sammen. For det – eller de – rum, man med "Helbredelsen" kæmpede for, var deltageres egne hjem, og den politiske agenda var entydig: Man ville afskaffe "ghettoloven".

FLYGTIGT BRUD

AKB Lundtoftegade er blevet kaldt "et hul i danmarkskortet" og en "stenørken uden forbindelse til det omgivende samfund" (Bissenbakker og Nebeling). Parallelt med opdelingen mellem såkaldte "danskere" og "ikke-vestlige indvandrere og efterkommere" har man – retorisk – udgrænset boligområderne "som en trussel mod den danske sammenhængskraft" (Hassani og Nassri). Danmark var, indtil den S-regeringen ændrede retorik i 2021 (jf. note 2), det eneste land i verden, der på pågældende tidspunkt havde en officiel ghettodefinition som styringsmekanisme (jf. note 1).¹⁰

Lundtoftegade, der løber fra Nørrebrogade til Borups Allé i København, er symbolsk for den diskursive grænsedragning. På den ene side af gaden ligger et af Københavns mest eftertragtede kvarterer med kvadratmeterpriser på over 50.000 kroner – det som S-regeringen kaldte "det almindelige Danmark" (Regeringen 7). På den anden side ligger de imponerende betonblokke fra 1960'erne, som udgør AKB Lundtoftegade – "ghettoen". Når mennesker, der er underlagt prekaritet, forsamles, definerer de ifølge Butler, "hvad der vil blive offentligt, og hvad der vil blive rummet for politik" (76). Forsamlingerne tilføjer således ikke bare kroppe til den offentlige sfære, men redefinerer, hvad der kan være politisk, hvad der kan være offentligt, og hvad der kan ses og høres. Da beboerne fra AKB Lundtoftegade i november 2020 bevægede sig ud på Lundtoftegade i paradeformation, gjorde de krav på det offentlige rum og forstyrrede grænsedragningen mellem "det almindelige Danmark" (Regeringen 7) og "ghettoen".

Ifølge Butler er pludseligheden og flygtigheden både et vilkår for og en kritisk funktion ved de offentlige forsamlinger, der opstår i kampen mod påførte former for prekaritet. Forsamlingerne er nødvendigvis flygtige, fordi de er ekstraparlamentariske, og den folkelige vilje må ikke fortabe sig i de parlamentariske former, hvis "retten til at trække sin støtte fra enhver politisk form, som forsømmer at opretholde legitimitet" (Butler 9), skal

10 En diskursanalyse af "ghettoloven" er ikke emnet for denne artikel. For en udførlig analyse af ghettobegrebets udvikling i dansk diskurs de seneste 30-40 år mod betydningskonstruktionen "boligmæssig adskillelse af den 'etniske anden' [...]" (104), se Anna Mikaela Freieslebens *Et Danmark af parallelsamfund* (2016) – særligt del III.

opretholdes. "Helbredelsen" fik effekten af flygtighed – "retten til at trække sin støtte fra enhver politisk form, som forsømmer at opretholde legitimitet" – "foræret": Det parlamentariske system har siden 2018 ignoreret den politiske kritik af "ghettoloven".

I tiden frem mod paraden blev beboernes politiske kamp mod "ghettoloven" altså usynliggjort. Søren-Emil Schütt, der i 2020 var beboerformand i AKB Lundtoftegade, udtaler:

Det handlede både om afmagt og om fællesskab. Den førte politik var så absurd forkert ... Alle dem, vi talte med, der kæmpede mod "ghettoloven", ville bryde grænser ned, havde en antiracistisk dagsorden. Vi havde været på gaden, vi havde mødt politikkerne, de lyttede ikke, og i sidste ende kunne vi enten vælge volden eller finde på noget helt andet. Vi turde ikke satse på billedkunsten alene, eller på en enkelt klangskåls-healer. Sagen var for vigtig. Vi blev nødt til at aktivere *hele* fællesskabet omkring AKB Lundtoftegade, *alle* allierede. Vi ville ikke sætte grænser, men skabe en udveksling mellem en masse forskellige mennesker, mellem en masse forskellige strategier, og tale et nyt sprog om den situation, vi stod i." (Schütt 2/7-22)

"Helbredelsen"s usædvanlige kobling af politiske, æstetiske og spirituelle elementer opstod altså fra et sted, der var præget af afmagt, ikke styrke.¹¹ Et heterogent og uformelt fællesskab lod til at være den eneste røde tråd i organiseringen. Fællesskabet bragte politiske kræfter (fra bl.a. AKB Lundtoftegades bestyrelse og Almen Modstand) sammen med æstetiske kræfter (fra bl.a. Til Vægs, der er en udstillingsplatform i Lundtoftegade, og I Tråd med Verden, der driver sy- og designværksteder i almene boligområder) og spirituelle kræfter (fra bl.a. Reikmester Peter Hegnhøj, der er tidligere beboere i AKB Lundtoftegade). Kræfter der var fælles om at kunne tilbyde "et nyt sprog", fælles om at have "en antiracistisk dagsorden" og alle sammen havde en relation til AKB Lundtoftegade.

Det kuppede den diskursive grænsedragning mellem "det almindelige Danmark" (Regeringen 7) og "stenørkenen", at politisk indignation, samtidskunst, kollektivitet, spiritualitet, sanselighed og galgenhumor pludselig

11 Her kan man forestille sig, at nogle af aktivisterne bag "Helbredelsen" har været inspireret af begrebet *weak resistance*, som det bl.a. udlægges af Ewa Majewska i *Feminist Antifascism: Counterpublics of the Common* (2021).

– og på én gang – udsprang fra "ghettoen". Den uventede sammenstilling var en omfordeling og reorganisering af det sanselige i Rancières terminologi, og med "Helbredelsen" blev den politiske forsamling forandret på en virksom og overraskende måde. Ingen talte på vegne af andre under "Helbredelsen", og forsamlingens udsagn blev gentagne gange brudt op af performances og ritualer. I stedet for at fungere inden for det repræsentative demokratis snævre rammer og i stedet for at tale regeringens sprog og diskutere måltal, uddannelsesbeviser og vestlighed talte "Helbredelsen" et andet sprog. Et sprog, der udgjorde et spirituelt og ironisk detournement af den hegemoniske diskurs. Der var imidlertid ikke tale et brud, hvor "Helbredelsen" udgjorde et ulogisk modsvar til en logisk, hegemonisk diskurs, for "ghettoindsatsen" står i modsætning til eksisterende forskning på området (Gilliam m.fl.).

Butler forholder sig ikke eksplicit til det æstetiske og spirituelle i *På vej mod en performativ forsamlingsteori*,¹² men "Helbredelsen"s spirituelle og æstetiske elementer understreger Butlers forståelse af antiprekaritetetsdemonstrationers effektfulde pludselighed og flygtighed. Selvom flygtigheden var effektfuld, kan "Helbredelsen" dog ikke reduceres til denne flygtighed. Paraden fik både et efterliv og er vævet ind i AKB Lundtoftegades lange historie som kollektivt organiseret alment boligområde, hvilket er emnet for det følgende.

ÆSTETISK EFTERLIV

Under "Helbredelsen" delte kunstner Lilibeth Cuenca Rasmussen citroner ud. "Relations vanishing" stod der på nogle af dem. Uddelingen var en del af performance "23,5", der i løbet af 2020 også blev vist på Rønnebæks-holm – en kunsthall nær Næstved, syd for København – og på Glyptoteket

12 Dog angår performativiteten, som er Butlers omdrejningspunkt, æstetik som verdenserfaring, og "folkets" mulighed for at komme til syne gennem "et komplekst samspil af performance, billede [og] akustik" (21) angår – bl.a. – æstetik som smagsdom. Skriftkollektivet *Fredag Aften* adresserer også æstetikens fravær i efterordet til *På vej mod en performativ forsamlingsteori* (223).

i København. Citroner er livskraftige, og sammen med de masker, der var en stor del af paradens visuelle udtryk, og som blev til i et samarbejde mellem kunstner Marie-Louise Vittrup Andersen og nogle af børnene fra AKB Lundtoftegade, overlevede de i folks hjem – sikkert på grund af kunstens indspundethed i varefetichisme (citronerne er siden blevet produceret i tin og bliver i dag – med deres forlængede levetid – solgt af Lilibeth Cuenca Rasmussens galleri), men med citronerne og maskerne blev "Helbredelsen" bragt ind i private hjem. Værkerne blev en utilsigtet dokumentationsform. I dag fungerer de som mindesmærker over paraden i stuerne i AKB Lundtoftegade, og måske understøtter de "forventningen om hvad der måtte komme" (Butler 22).

Samme bevægelse gør sig – på nogle andre planer – gældende ved Til Vægs. Til Vægs udstiller på syv diodeskærme, der hænger på blokkene i AKB Lundtoftegade. Selvom skærmene er offentligt tilgængelige, intervenerer de med beboernes livsverden i kraft af deres placering på boligblokkenes gavle, og det udstillingsprogram, som beboerne har kunnet følge de seneste år, har haft *helbredelse* som tematisk og kuratorisk retningslinje (Schütt 2/7-22).

I april 2021 blev "Helbredelsen" en del af udstillingen *MONSTERSUPPE* – et sammenrend af kunstprojekter i offentlige rum på KØS – Museet for Kunst i det offentlige rum, i Køge, syd for København. Her forsøgte KØS at udvide forestillingen om kunst i det offentlige rum. Kunstner Lars Bent Petersen, der var en af udstillingens kuratorer og i dag er rektor for Det Kongelige Danske Kunstakademi, havde udvalgt "Helbredelsen" til udstillingen (Haakonsen). Elementer fra paraden var til stede (indenfor) på udstillingen: bannere, flyers, masker, men også klip, der senere skulle blive til dokumentarfilmen *Helbredelsen* (2021). Dokumentation på KØS muliggjorde, at man kunne genbesøge "Helbredelsen", men nærheden med de hjem, "Helbredelsen" kæmpede for, blev tilsløret af udstillingens overordnede offentlighedsgreb. Samtidig blev flerheden i de æstetiske udtryk reduceret – de eneste krediterede kunstnere på KØS var Marie-Louise Vittrup Andersen og Mette Nisgaard Larsen, hvilket stod i kontrast til oplevelsen af at deltage i "Helbredelsen" i 2020, hvor der ikke var enkelte afsendere,

Fig. 2. Still fra Hannah Elbke og Natalia Anna Ciepels dokumentarfilm *Helbredelsen* (2021)

men en flerhed af udtryk, der ikke kun stammede fra billedkunstnere.¹³ Reduktionen på KØS betød også, at beboerne i AKB Lundtoftegade ikke blev en del af den kunstneriske signatur, men forblev usynlige eller udgjorde en art kunstnerisk materiale.

Hannah Elbke og Natalia Anna Ciepels *Helbredelsen* (2021) udgør en mere tilsigtet dokumentationsform, og filmen følger "Helbredelsen" og dens tilblivelsesproces. Forberedelsen og den infrastruktur, der går forud for både politiske og kunstneriske aktioner og begivenheder, er ofte skjult. Med *Helbredelsen* er 26 af filmens i alt knap 40 minutter viet til tiden op mod paraden, og man kan med filmen således både genbesøge sejrens energi og forholde sig til eller mime "Helbredelsen"s tilblivelsesproces. Med den vægtning bliver både beboerne og "Helbredelsen"s nærhed til hjemmene i Lundtoftegade tydelig.

13 Marie-Louise Vittrup Andersen, Mette Nisgaard Larsen, Hannah Anbert, Anna Bak, Felia Gram, Yahya Chouchen, Lilibeth Cuenca Rasmussen, Kasper Oppen Samuelsen, Anette Skov og I Tråd med Verden bidrog til paraden den 29. november 2020 (Schütt 3/3-22).

Samtidig lægger dokumentaren med sin egen æstetik – rytmen i både Felia Grams lydværk, der udgør *Helbredelsens* score og var en del af paraden, og klipningens æstetiske hensyn og rytme – afstand til paraden. Denne afstand kan i Rancières forståelse af filmmediet ”adskille virkninger fra hensigter” (93). Det betyder, at man kan problematisere ”den politik, der ønsker at få kunsten og livet til at fusionere i én eneste formskabelsesproces” (Rancière 89). ”Helbredelsen”s fusion af prekære livsvilkår og kunst kan således problematiseres. Hvor filmmediets afstand hos Rancière bliver et redskab til at kritisere samtidens politiske kunst (60), vil jeg imidlertid hævde, at *Helbredelsens* afstand til paraden nok gør det muligt at genbesøge og diskutere ”Helbredelsen”, men ikke udgør et afsæt til en kritik af paradens fusion af ”kunsten og livet”. Filmen befinder sig ganske tæt på beboerne og deres kunstneriske og spirituelle frembringelser. Både i kraft af filmens vægtning af tiden op mod paraden, men også i kraft af en sensibilitet for denne fusion, som opstår, fordi den ene af instruktørerne bor i Mjølnerparken, et alment boligområde på den ”hårde ghettoliste”, få hundrede meter fra AKB Lundtoftegade. Instruktøren forener altså selv ”kunsten og livet”.

Værkerne fra paraden, udstillingen og dokumentarfilmen dokumenterer således – på forskellige måder – den flygtige parade den 29. november 2020 og formidler kampen mod ’ghettoloven’ (ligesom denne artikel i øvrigt gør det). På den måde kan ”Helbredelsen”s brug af æstetiske virkemidler inspirere til andre lignende initiativer.

SPIRITUEL GENTAGELSE

Med Hannah Anbert og Anna Baks kostumer, med beboernes masker, med Yahya Chouchens og Felia Grams musik og med indfarvede bannere på tværgående rafter, der ligner elementer fra katolske processioner, farvede røgskyer og ritualer trak ”Helbredelsen” på en flerhed af åndelige, religiøse og overnaturlige symboler, udtryk og ritualer. Billedet bliver desto mere heterogent, når man inkluderer den internationale fjernhealing, der fulgte paraden om aftenen. Her kunne man deltage fra hjemmet, og det gjorde spirituelle væsener fra hele verden. ”Helbredelsen” havde bl.a. engageret shamaner fra Pyrenæerne og Tunesien, klangskåls-healere fra Santa Fe,

New Mexico, medlemmer fra Norsk Spiritualist Forening og den danske kunstner Pia Fonnesbech, bosat i Grønland (Schütt 3/3-22). Forud for paradet havde beboerne i AKB Lundtoftegade i øvrigt deltaget i et såkaldt renselses-spell i et kælderrum anført af hoodoo-heks Madam Hoodoo (*Helbredelsen* 18:11-19:03) og i et Reikihealing-kursus med Reikimester Peter Hegnhøj (*Helbredelsen* 21:44-24:34).

Der er ikke nogen entydighed i "Helbredelsen"s spirituelle elementer. De eneste fællestræk lader til at være et polyteistisk afsæt og et ønske om at "tale et nyt sprog" (Schütt 2/7-22). "Helbredelsen" kan forstås som et af- eller flerguderi, et opgør med monoteismen, men også et opgør med den politiske diskurs' monoteistiske skikkelse, dens enøjede forståelse af "ghettoen". Det lader til, at man med "Helbredelsen" forsøgte at bringe så mange elementer sammen, forsøgte at være så heterogene, at man undslap den rigide og entydige "ghetto"-stempling.

Den spirituelle kreativitet eller flerhed i udtryk opstod fra det samme sted som den æstetiske kreativitet: et sted, der var præget af afmagt (jf. afsnittet "Brud"). Men med fællesskabets forhåndenværende rituelle midler opstillede "Helbredelsen" et tilsyneladende absurd magtmæssigt modbillede til statens teknokratiske racisme, hvis karakter af konstruktion således blev gjort synlig. "Helbredelsen"s brug af spirituelle elementer – men også den kollektive organisering og kollagelignende sammenstykning af hverdagslige, politiske, æstetiske og spirituelle elementer – vækker minder om den tidlige avantgardes spirituelle praksisformer (van den Berg) og ønske om at genfortrylle verden som modtræk til Max Webers klassiske antagelse om det moderne samfunds gradvise affortryllelse.

I forlængelse af en (avantgardistisk) forståelse af ritualer som en op- og nedbrydelse af den normale samfundsorden kan "Helbredelsen" forstås som det, Victor Turner beskriver som *communitas* (96): en fællesskabsfølelse, der opstår i ritualerets liminale eller liminoide fase, som er præget af en social antistruktur, hvor rangforhold og andre skel mellem mennesker – i nærværende tilfælde den diskursive opdeling mellem "det almindelige Danmark" (Regeringen 7) og "ghettoen" – erstattes af enhed (Turner 106).

Med "Helbredelsen" indførte man en liminal fase med en flerhed af ritualer inden dommens dag den 1. december. Man forsøgte at lave en rituel

orkestrering af overgangen, forsøgte at fortælle og tro på en anden historie end den, man var dømt til at træde ind i. På den måde udgjorde "Helbredelsen"s spirituelle elementer ikke blot en ironisk bortledning af den hegemoniske diskurs, men skabte også – ligesom æstetikken evner det – en sproglig og rumlig mulighed for at forestille sig verden anderledes. Den tidligere beboer Reikimester Peter Hegnhøj blev inviteret, og scenen i *Helbredelsen*, hvor Hegnhøj skal lære beboerne at heale, er rørende (*Helbredelsen* 21:44-24:34). Hegnhøjs åbenhed gav beboerne mulighed for at forholde sig til deres situation med et andet sprog end det, man taler i tv-programmer som *Deadline*, og med afsæt i et andet følelsesregister end den politisk indigneredes. Selvom renselses-spells måske ikke er den mest optimale form for gruppeterapi, gjorde ritualet det muligt at adressere den indflydelse, "ghettoloven" har på det levede liv i fællesskab.¹⁴ Selvom "Helbredelsen"s formål var at helbrede "ghettoloven" – helbredte deltagerne måske snarere sig selv.

Med et lån fra Butler var "Helbredelsen" på vej mod en rituel helbredelse, men også mod en restitution, for "Helbredelsen" brød ikke blot med "ghettolovens" diskurs, men også med dens tidslighed ved at indføje en rituel overgang dagen inden den årlige offentliggørelse af "ghettolisterne". "Et hul i danmarkskortet" blev [på den måde til] et åndehul" (Schütt 3/3-22).

Selvom "Helbredelsen" fulgte de årlige offentliggørelse af ghettolisterne, og selvom *communitas* hos Turner altid afløses af det "strukturerede samfund" (129, 132), tilbyder ritualet en cyklus. Med "Helbredelsen"s spirituelle elementer eksperimenterede man med en rituel form, der kan gentages og på den måde bryde med forestillingen om "Helbredelsen" som et overstået, flygtigt øjeblik.

BLØDT MOD HÅRDT

"[M]odstandens form, eller rettere, måden fællesskaber organiseres med henblik på at modstå prekaritet, [skal] ideelt set eksemplificere de værdier, som fællesskabet kæmper for." (Butler 68). Sådan skriver Butler om

14 Butler forstår "prekaritet som effektuerende en ændring i den psykiske virkelighed" (17).

Fig. 3. Still fra Hannah Elbke og Natalia Anna Ciepels dokumentarfilm *Helbredelsen* (2021)

den offentlige forsamlings performative præfiguration: Kampene for lige levedygtige liv skal eksemplificere de værdier, som man kæmper for. Når beboerne i AKB Lundtoftegade skaber et fællesskab omkring en kunstparade på tværs af alder, køn, etnicitet og klasse, eksemplificeres de værdier, "Helbredelsen" kæmper for. "Helbredelsen" satte blødt mod hårdt og udgjorde "et sanseligt modsvar" (*Helbredelsen* 19:04), men modsvaret opstod ikke ud af den blå luft.

Fatma Tounsi, der er aktiv i Almen Modstand, spørger retorisk i dokumentaren: "Hvorfor bor førtidspensionister i højere grad i Lundtoftegade og i Mjølnerparken?" (*Helbredelsen* 4:25-4:41). Svaret, som Tounsi sigter mod, er, at de almene boligforeninger løfter et enormt socialt ansvar.

Til trods for stigmatiseringen og den prekaritet, beboerne påføres, rummer AKB Lundtoftegade over 40 foreninger: bankoklub, katteforeninger, fædretnetværk, kvindeklubber, motionsrum, en fodboldklub, en bog-

klub og mere eller mindre hemmelige foreninger i kælderlokalerne – et rigt liv, der bare ikke er kortlagt af den hegemoniske diskurs. Samtidig er AKB Lundtoftegade en demokratisk organiseret boligforening: nonprofit og fællesejet. De almene boliger huser en femtedel af befolkningen, har historisk kollektiviseret store dele af den danske jord og boligmasse og skabt en solidarisk boligorganiseringsform. I AKB Lundtoftegade har man kæmpet mod bureaukratisering og professionalisering af foreningen, og kampen mod "ghettoloven" er også kampen for det historiske beboerdemokrati.

Paraden var et politisk og æstetisk flygtigt brud, men fremkaldte også det beboerdemokrati og omsorgsfulde fællesskab, der i skikkelse af de almene boliger har eksisteret siden 1853. "Helbredelsen" gjorde det tydeligt for omverdenen, at den var resultat af en kollektiv tilblivelsesproces, og at AKB Lundtoftegade indeholder meget mere end de konnotationer, der udspringer fra politikernes begreber om "stenørken" og "parallelsamfund."

Som et bidrag til Butlers bevægelse på vej mod en teori om antiprekaritetsdemonstrationer peger "Helbredelsen" som aktuel, lokal empiri på, at offentlig modstand mod pålagte prekaritetsvilkår ikke blot kan præfigurere – altså udføre en "fremtidig social form" eller en "latent [fremtidig social form]" (Butler 68) – men også postfigurere.¹⁵ "Helbredelsen" var en begivenhed, der fremkaldte en historie og pegede på en allerede eksisterende organiseringsform, som den hegemoniske diskurs vender det blinde øje til – og som let kan overses i analysen af de aktuelle anti-prekaritetsdemonstrationers flygtighed og pludselighed.¹⁶ "Helbredelsen" strøg i Benjamins forstand historien mod hårene og fremviste et historisk og nutidigt modstandsfællesskab.

15 Denne evne er implicit til stede i Butlers opgør med Hannah Arendt i *På vej mod en performativ forsamlingssteori*. Bl.a. når hun kritiserer Arendts opdeling mellem den private og den politiske sfære (76), og når hun insisterer på, at politiske bevægelser kan udspringe fra andre sfærer end den politiske (46-48) i en diskussion af Arendts *Om revolution* (1963/2012).

16 Her læner jeg mig bl.a. op ad Ewa Majewskas kritik af ideologikritikkens vægtning af "the event" i *Feminist Antifascism: Counterpublics of the Common* (132) og ad sondringen mellem "moment" og "movement" i Natasha Lennards "Five Years After the Brooklyn Bridge Arrests, The Occupy Wall Street Worth Remembering".

I et politisk og æstetisk øjeblik den 29. november 2020 forstyrrede "Helbredelsen" den politiske grænsedragning mellem "ghettoen" og "det almindelige Danmark" (Regeringen 7). Forstyrrelsen virkede ikke blot som præfiguration, men også som et fremkaldelsesapparat. Ved at sætte blødt mod hårdt fremkaldte paraden den kollektive og omsorgsfulde organisering, der allerede fandtes i AKB Lundtoftegade, og som altid allerede er til stede inden påførelsen af prekaritetsvilkår – den organisering, som usynliggøres af "ghettolovens" diskurser og grænsedragninger.

I dag fortsætter SVM-regeringen de tidligere regerings boligpolitik uden nåde, men paradens æstetiske elementer sikrede en dokumentation af "Helbredelsen", og med de spirituelle elementer bevægede "Helbredelsen" sig mod en rituel form, der rummer en indadvendt helbredelse og restitution, men også tilbyder en cyklus, en potentiel rytmisk og vedholdende tilbagevendende. Således finder "Helbredelsen" sin plads blandt det seneste årtis antiprekaritetsdemonstrationer, som den med sin særegne sammenstilling af æstetiske, spirituelle og politiske elementer bidrager til og forhåbentlig – gennem sin spirituelle og æstetiske gentagelsesmodus – kan blive ved med at bidrage til.

Samtaler med mine venner Søren-Emil Schütt, der var beboerformand i AKB Lundtoftegade i 2020 og medstifter af *Til Vægs*, og Aske Tybirk Kvist, der har været med til at tilrettelægge både "Helbredelsen" og dokumentarfilmen af samme navn, har været afgørende for denne artikels tilblivelse. Vi har i fællesskab forsøgt at genkalde os mange af de snakke, vi har haft under og i forlængelse af "Helbredelsen". Artiklen er også betinget af mit engagement i bypolitik. Jeg har siden 2016 været en del af Bypolitisk Organisering.

MARIE FINSTEN JENSEN er medlem af Bypolitisk Organisering og ph.d.-studerende ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab på Københavns Universitet, hvor hun beskæftiger sig med kunstforeningernes politiske og demokratiske relevans. Hendes ph.d.-projekt tager afsæt i Kunstforeningen GL STRANDS institutionshistorie.

THE HEALING

On November 29, 2020, 500 inhabitants gathered in a parade around the public housing neighborhood AKB Lundtoftegade in Copenhagen. Uniting spiritual, aesthetic, and political forms and under the name *The Healing*,

the inhabitants fought against the Danish government's so-called "Ghetto Law" – a set of comprehensive laws and policies targeting low-income, largely minority public housing neighborhoods.

The present paper examines *The Healing* using Judith Butler's elucidation of transient, public assembly and precarity – in this case, the "Ghetto Law's" destruction of the conditions of livability – in *Notes Toward a Performative Theory of Assembly* (2015).

While *The Healing* as a public assembly exemplifies the critical potential of a transient, unexpected political and aesthetic assembly, the paper emphasizes how the aesthetic and spiritual elements help to ensure that *The Healing* can be repeated – that the fight against the "Ghetto Law" can be recurring, caring, and healing.

The Healing, I argue, is thus both a transient prefiguration, and a proof of AKB Lundtoftegade's historical democratic, vivid, and caring way of organizing that is made invisible by the current discourse surrounding the "Ghetto Law" describing social housing as AKB Lundtoftegade as "ghettoes", "holes in the map of Denmark", and "stone deserts".

KEYWORDS

- DK: *Helbredelsen*, forsamling, AKB Lundtoftegade, "ghettoen", aktivisme, Butler, politik, æstetik, spiritualitet
- EN: *The Healing*, assembly, AKB Lundtoftegade, "the ghetto law", activism, Butler, politics, aesthetics, spirituality

LITTERATUR

- Butler, Judith. *På vej mod en performativ forsamlingssteori. At kunne tænke sårbarhed og agens sammen*. 2015. Billedkunstskolernes forlag, 2020.
- Bissenbakker, Mons og Michael Nebeling. "En følelsernes grammatik og politik". *Et ulydigt arkiv: Udvalgte tekster af Sara Ahmed*, redigeret af Daniel Nikolaj Madsen, Eva Obelitz Rode, Lea Hee Ja Kramhøft og Mette A.E. Kim-Larsen, Forlaget Nemo, 2020, s. 11-22.
- Folketinget. "Lov om ændring af lov om almene boliger m.v., lov om leje af almene boliger og lov om kommunal anvisningsret", 23. november 2021, www.retsinformation.dk/eli/ft/202113L. Tilgået 13. april 2022.

- Fredag Aften. Efterord. *På vej mod en performativ forsamlingssteori. At kunne tænke sårbarhed og agens sammen*, Judith Butler, Billedkunstskolernes forlag, 2020, s. 221-232.
- Freiesleben, Anna Mikaela. *Et Danmark af parallelsamfund: Segregering, ghettoisering og social sammenhængskraft: Parallelsamfundet i dansk diskurs 1968-2013 – fra utopi til dystopi*. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet, 2016.
- Gilliam, Laura m.fl. "21 fremtrædende forskere: Mette Frederiksen og regeringens såkaldte tryghedspakke vil skade mere end gavne". *Politiken*, 8. november 2020, politiken.dk/debat/kroniken/art7979179/Mette-Frederiksen-og-regeringens-s%C3%A5kaldte-tryghedspakke-vil-skade-langt-mere-end-gavne.
- Haakonsen, Mette. "Få monstre i KØS' monstersuppe, men flere fine smagsprøver". *kunsten.nu*, 17. juni 2021, kunsten.nu/journal/faa-monstre-i-koes-monstersuppe-men-flere-fine-smagsproever/. Tilgået 13. april 2022.
- Hassani, Amani og Lamies Nassri. "Hvem taler vi om: 'Ikke-vestlige indvandrere og efterkommere', 'parallelsamfund' og 'ghettoer'." *Respons*, temanummer 2: *Racismen i Danmark*, 2020, www.responsmedie.dk/racisme-2.
- Helbredelsen*, instrueret af Hannah Elbke og Natalia Anna Ciepel. Danmark: Frau Film, 2021.
- Lennard, Natasha. "Five Years After the Brooklyn Bridge Arrests, The Occupy Wall Street Worth Remembering". *The Intercept*, 1. oktober 2016, theintercept.com/2016/10/01/occupy-wall-street-brooklyn-bridge-five-years/.
- Majewska, Ewa. *Feminist Antifascism – Counterpublics of the Common*. Verso, 2021.
- Rancière, Jacques. *Den frigjorte beskuer/Det sanseliges deling*. Informations Forlag, 2021.
- Regeringen (VLAK). *Ét Danmark uden parallelsamfund – Ingen ghettoer i 2030*. Økonomi- og Indenrigsministeriet, marts 2018, www.regeringen.dk/media/4937/publikation_%C3%A9t-danmark-uden-parallelsamfund.pdf
- Steiwier, Louise. "– Vi sætter blødt mod hårdt." *Kunstkritikk*, 30. november 2020, kunstkritikk.dk/vi-saetter-blodt-mod-hardt/. Tilgået 13. april 2022.
- Terletska, Tais Beata. Oversætterens forord. *På vej mod en performativ forsamlingssteori. At tænke sårbarhed og agens sammen*, Judith Butler, Billedkunstskolernes forlag, 2020, s. VII-XI.
- Transport- og Boligministeriet. "Redegørelse om Parallelsamfund." Transport- og Boligministeriet, 2020, www.trm.dk/media/evenziim/redegoerelse-om-parallelsamfund-2020.pdf
- Turner, Victor. *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Cornell University Press, 1977.
- Van den Berg, Hubert. "Dada als Emanation des Nichts. Anmerkungen zum dadaistischen Verhältnis zu Religion und Mystik". *Erfahrung und System. Mystik und Esoterik in der Literatur der Moderne*, redigeret af Bettina Gruber, Opladen, 1997, s. 82-101.

INTERVIEW

Schütt, Søren Emil. Telefonisk interview, 3. marts 2022.

Schütt, Søren Emil. Telefonisk interview, 2. juli 2022.